
Космос делгеминче баштайгы бөлүк ужуушкун Кол-кол түннелдер

МОСКВА. Октябрь 22. (СЭТА). Совет космонавтарын баштайгы ужуушкунуна түннелдер, олардын корабльдеринин конструкциясынын болгаш аппаратуразынын комплексинин ажылынын дуга-йында ол ужуушкунуна алдынан чогулмалык медалер космос шичилдеринге чаа чутула базынын кылырын-ийн космос корабльдеринге совет космонавтарын үр бөлүк ужуушкунун боттандырынын арзын берген.

Медико-биологтук болгаш техниктук алаан хей чаа айтырларын шичилдеринге эржежок чутула шичилдерин болгаш шенеделерин ол ужуушкунуна чорудары планнатынган турган.

«Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабль-спутниктерге чоруткан шичилдерин болгаш шенеделерин кол-кол түннелдерин ам удуурган. Ол түннелдер болза корабльдерин конструкциязынын, башкарыла-зынын болгаш бөлүк ужуушкуну уезинде кемчешкинин онзгай чутуларын, «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабльдер-биле радио болгаш телевидие харылаа-зынга, радиациялан айыл чок болуун хандырынга, медико-биолог-тук йтирмаларга хамааржып ту-рар.

Корабльдерин конструкциязын онзгай чутуларын унелен тайылбыр-лавышаан, илангы джупу бады-нын баш удуу кордунган аргаларын эртемденер айтып турлар.

Ужуушкуну уезинде космонавт тускай скафандр кеткен, ката-пульт креслозунга олуруп азыр. Ор-битадан джупу бадыра космонавт кабинага олурбушаан, черге кезп хопу болуу, азы шоолуу аес бедикке келген, олурар креслозунга каби-наан удуу октадышкан, парашют-биле корабльден агы барып, черге хопу болуу. Космонавтын парашют-биле корабльден агы черге барып хонар чоруп чер кырынын байдалы, хат болгаш еске-лаа чутулар черге хонарын нарылаан берип болуу, кургак черге хонар уеде алаан хей артык шынарларын болуп турар. Ичканган «Восток-2» деп ко-рабльге ужуушкунуна ыкшак, бөлүк ужуушкунуна база-ла ужу-душкунуна программаны болгаш космонавтарын боттандырынын куз-занын дугаар, космонавтарын ко-рабльден агы барып хонарын болуу-рар арзын-даа баш удуу кор-ген турган. Ичканга-даа бүтүл-е ужуушкунуна (сөөлү бөлүк ужуушкунуна-даа кийришти) ко-рабльдерин черге кезп хонарын системаны база-ла чогулмалык ажи-ал-да турган болгаш корабльдер бүт-те-менде черге кезп хонган дүр-тин демделгезе чогуу.

Орбитанын параметрлерин кем-чеш, телеметриктук база телевидие-лик информациянын хулаап ап, даны-лаары-биле, ийн чаалай радио ха-рылааны болгаш башкарылааны хандыры-биле чер кырынын кем-чешке комплексин ажилаан тур-ган.

Комплексинин хайгаарал кылыр станцияларын четкиери Совет Эвилелин дөвисээрин таварып эртен болуулар-ла хей сангы до-гангыларда космос корабльдер-биле харылааны тударын болгаш кем-чешкинин кылырын боттандыры-нын арзын бээр кылдыр, Совет Эвилелин дөвисээринге так ыч-чаар таарыштыр тургустыган.

Станцияларын «радиога кесту бөөрини» зонаынга корабльдер чо-руп турар уеде ийн корабльдерин орбиталарын параметрин кемчеш-рин радиолокациялык станциялар хандырган. Радиолокациялык стан-циялардан алдынан информацияны ажилаан кылырын таарыштырла-саналга төну боттандырып турган. Ол төп корабльдерин орбиталары-нын черк кырында боттут параметр-лерин санаарын хандырып, оларын шичешкинин алаан каш долган-лар бурганга айтып база чер кы-рынын станцияларынга соруга ай-тылган белеткеп турган.

Ийги корабльди салып ундурери-нин уезин тодаргайлаары база-ла кырынын кемчешке-биле, хары-лаа болгаш башкарыла комплексин-ини соругазынга кирип турган. «Восток-3» деп корабльдин орби-тазынын параметрлеринин кемчеш-деринин медалерин дугаар таар-ыштырлаа-саналга төну «Восток-4» деп корабльди салып ундурери-нин уезин тодаргайлаан, ону баш-тайгы корабльге шутт чок кылдыр салып ундуреринин байдаларын барымдаалаан, айтыкан уеде ол-ла салып ундурер шалдан «Восток-4» деп ийги корабльди салып ундур-ген. «Восток-4» деп космос корабди орбитага киргенинин соонда, тодар-гайлаан медалер дугаар алырга, «Восток-3» деп корабльден 6,5 ки-лометр ирак кемчешке чоруп турар болган.

«Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабльдерин радиокомплекс-инин составынга ийини кыска ча-лыгыга (КЧ) болгаш бирээни-кедер-гей кыска чалгыга (КЧЧ) ажилаар харылаанын ийн таламгы үш ра-диотелефон шутунарын аппара-туралы кирип турган. Он ажила корабльдерге магнитофон, ортук болгаш кыска чалгыларын кем-чешке ажилаар радиомачыдылга прдметиктер бар турган.

Космонавтар А. Г. Николаевке бо-лгаш П. Р. Поповичке хулаап алы-рын кедергей кыска чалгынын, ирак кыска чалгынын, корабльдер аразынын болгаш дамчандырынын 4 каналдары бар турган. Ажилаан кол корум-чуруму ирак кыска чалгынын болгаш корабльдер аразынын каналдарын дыналары бо-луп турган, оларын кайзын-даа хулаап алырын космонавт чангыс кулаанга дынап чораш.

Корабльге тургускан магнитофо-ну космонавтыга эпит болуу дээш, болуу ажитына бээр кылдыр кылган, космонавт чуталай бээр билек-ле магнитофон ажилаан эгелер. Чуту-лаа башкышкын дооалган соонда үн бажынышкын болуу чаагаар-ла со-ксай бээр. Үн бажынышкын индик-тор болуу болза неонут азыр-гачыг битчи лампочка болуу, ко-монавт чуталаарга ол лампочка чы-вейини турар болгаш прибор чо-гулмалык ажилаан турар дээрин кургузуп турар А. Г. Николаев биле П. Р. Попович оларын корабль-деринин аразынга радио харылаа-зын 6,5 километрден (оларын ара-зынга эр-не чок турган кемчеш) эгелеш, ужуушкунуна төнчүзү-н де 3 муң километр кире болуп тур-ган эр-не ирак кемчешке чедир, бү-түл-е кемчешкеде кончут тургусту-т болгаш бүтүрелдег эртен.

Кедергей кыска чалгынын дам-чыштыр космонавтар-биле чутала-жылганын алаан каш муң километр кемчешке кылды турган. Ленинград-ты, Свердловскин болгаш еске-лаа хоорайларын кыры-биле шуул-ла Моод Арат Республиканын кызы-гаарына чедир ужууш эртин тур-ла, тодаргайлаарга 5,5 муң кило-метр чедип турар кемчешке Н. С. Хручев Ялтадан космонавтар-биле чуталаашкан.

Кыска чалгынын кемчешинге ха-рылааны «Чер-корабль-чер» деп кол радио шутунарынга болгаш ол ыч-каш «корабль-корабль» деп радио шутууну черге дынаарынга дыка чедикшиин боттандырган. Харыла-занын эр-не ирак 12—20 муң кило-метр чедип турган, ичканга 10 муң километр ажип турар иракка азаагыз дег болуп турган.

Ужуушкунуна үр программалы олурар креслодан туруп чорууру-нуң болгаш кабина иштинге хосту-т эштиникин боттандырынын ар-занын космонавтар берген. Ол душ-та адыры берген скафандрдын ми-крофону болгаш телефонун олар ажилаан шыдааваан. Олар радио харылаанын кабинаын үн угат-

Эртемниң болгаш дээди өөредилге черлериниң ажил-дакчылары! Эртемниң улам ыңай чечектелишкени дээш, техниктиг депшилге дээш демисежиңер! Коммунизм үезинге төлөптиг тус-кай эртемниглерни белет-кеңер!

Мурнакчы совет эртемге алдар!

Кайгамчыктыг космос ко-рабльдериниң тургузукчула-ры — совет эртемденнерге, конструкторларга, инженер-лерге, техниктерге болгаш ажилчыннарга алдар!

Шылгараңгай совет кос-монавтарга алдар!

СЭКП Төп Комитетинин Улуг Октябрын 45 чыл онга Кыйгырлардан.

тыркчыларынын болгаш микрофо-ну системанын дузасы-биле чорудуп турган. Космонавт каби-наын каймы-даа булуунга турарга черден дамчылганын дыналары болгаш космонавтын дамчылганын ыткыры черк кырында ес-керилбс болуп артар кылдыр үк системаны шак ыччаар таарыштыр тургустан.

Корабльдерин кайзын-даа иштинге ийн телевидие камерала-рып тургустан. Бир камера ко-монавтын улуг кемчешке кылдыр мурундан удуу кургузун, еске-зын—азаан биче кемчешке кылдыр хандырын кургузун хандырып турган. Олтиканы мичаар шикан ап база телевидие камераларын мичаар таарыштыр тургускан чорук ко-монавтын байдалына дугайында эр-не долу информцияны алы-рын арзын берип турган.

Телевидие камераларын «види-кон» хевирлиг хоорайларга кылдып куустектен болгаш биче кемчешке-биле, деңизинин болгаш энергия хе-регелеринин шоолуу эвеш-биле, кан-дыр-бир таарыштырлык чокка хей хунерде шынарлы ажилаарын магадаал турар бедик туружу-биле овзаланып турар.

Хулаап алдынан дүрөү-хевирле-рин хулаап алышкын пунктларын-га данылаарын болгаш көөрүн хе-вир контролдаар тургузугалар хан-дырын турган.

Черик радиациялык куржагла-рын херелденишкенин космона-втыга таварып болуу нити кем-чешке удуу эвес кезе болуу кыл-дыр, «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп космос корабльдеринин шим-чешкинин траекториянын шак ыччаар шили алган. 180—350 ки-лометр бедиктерге ужуурага ради-ациялык куржаглал шоолуу тавары-шкан, ичканга ужуушкунуна каби-наан он ортукма кемчешке хонук-та чутула 8 миллиард болуп турар дээрин совет эртемденнерин 1960 чылда-ла «Восток» хевирлиг космос корабльдеринге чорутканын, черик

радиациялык куржаглаларын адак кызыгарларын шичилгези кургес-кен. Кижини кадымгы ол айыл-дыг эвес.

Эртемденнерин соругазын болза черден кедергей бедик кемчешке-де космонавтарын ужуушкунуна айыл чок чоруну магадааладык угазышканын кемчешке-биле хан-дыр дээш радиациянын чаагаар бүткен үер дестерин ылангы өөр-ин көөрү болуп турар.

Ичканга-даа радиациянын чаа-гаар бүткен ол үер дестеринден аныда еске үер дестер баа бар болуп турар. Ол болза 1962 чыл-дын июль 8-те Ожму океанда Джонстон ортулаа АНН-тын чо-рутканы кедергей бедикке адролу-т чаздырышкынын түннелдине черик чогулга кылмал арга-биле радиациянын кылмал куржаа тур-густан, ажа таварж бээр болза космонавтын кадымга онза айылдык болуп турар дээрин до-тадырынын арзын «Космос» хе-вирлиг совет спутниктери-биле чо-рудуп турар, космос делгеминиң фи-зиктиг байдалын, ылангы ради-ациянын деңизинин үзүктел чок хайгааралары берген. Ичканга-даа кедергей бедикке кылган америк а-дролу чаздырышкынын болуу-рун радиациянын куенишкенин чоруп «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабль-спутниктерин салып ундурерин уезинге чедир ко-рабльдерин ужуура бедикке ажи-рас кемчешкеде чедир эвешкен.

Космос делгеминде радиациялык байдалы чотуру ойунде контролда-ры-биле тускай дозиметриг аппара-туралы космос корабльдеринге тур-гускан турган, ол аппаратура-нын керчутатери радиотелеметрикт системаны дамчыштыр чер кырында станцияларынче болуу чаагаар-ла дамчытканын турган. Он аныда болууна ап чоруп дозиметрлерин аны-буру хевирлер-биле космона-втар хандырынган турган. Космос корабльдерин эржежок чутула кон-структив камгалаалыг, а ради-ациялык байдал дорайтан таварыла-ла радиациялан камгалаан химиктиг тускай препараттар-биле космона-втар хандырынган турган.

Радиациялык айылды тодаргай-лаары-биле тускай биологтук шич-илдерин чорударын база-ла баш удуу корген турган, ол шичиледе-рин күүседири-биле корабльге азы-буру биологтук чүлдер: азотенин бактериялар, кижини рак клетка-ларын културалы, сак-дрозофила-дер болгаш ыкынарын үр үр-гезеи, чернуша-согуланын, кымыл-таштын, хадзын, чочак-таранын, горчицанын, капустанын, свекланын, морковтун үренинери болгаш традесканция дээр үнүштүн чечээ бар турган.

Амгы уеде ол бүтү биологтук чүлдер шичиледе туруп турар, ичканга-даа космос радиациялы оларга хоралыг канды-даа салар-ын чедирбес деп ам чуталаан болуу.

Ужуушкунуна чалгыс хонуну дургузунда ийн космонавтарын алганы радиациянын кемчеш 11 миллиард кире болуп турар дээрин информияны ажилаан кылган чо-рук кургузуп турар. Космонавт А. Г. Николаев алганын бүрүн кем-чеш 43 миллиарда, а космонавт П. Р. Поповичин алганы—32 мил-лиарда дег болуп турар. Радиация-нын таварышканын ол кемчешке-рин кижини кадымга мырнай айыл чок болуп турар.

Космонавтын нити байдалы болгаш кол-кол физиологтук фун-

циялары бүтү ужуушкунуна дур-гузунда миничикн нормаларын кемчешкеде даштарлааан деп түннелди кылырын арзын ужу-душкунга физиологтук шичиле-лелерин түннелдери берип турар.

Илангы болган төлөдө эржежок чутула белеткеди эртен кадык киж-ки 100 шак үргүчүлелдиг космос ужуушкунуна байдаларынга деңиз чок апаар чорукту черге чо-гулмалы-биле шыдап эртер деп то-даргайлаан. Эржежок чутула белет-кеди эртен космонавтарга алаан каш чүс шактар үргүчүлел ужу-душкунуна база-ла шыдаатынын болуп дег болуу болуу.

Бо угазынышкыга чаа аргалары ажилаан кылыр-биле кады шич-илелер кылыр үргүчүлелер апаар-даа болза, даштык фактор-ларын садырынга быжыг туруш-тук чорукту кижиге хөгжүрүшүг утказы-биле алгаш, кижиге улуг курдаар болуулар аргаларын барымдаалап көөргө, космонавтарын белеткээрин хулап алдыган ар-галары болуп бадиткаан.

Бөлүк ужуушкунуна күүседири-биле холбашкан медалер дыка со-лун болуп турар.

Тодаргайлаан медалер-биле алы-рга, «Восток-3» деп корабльди ужу-душкунуна эгезинде он орбита-зынын параметрлерин мындыг тур-ган: долгангынын уези 88,33 ми-нута, черик кырында эр-не ирак бөөрү—234,6 километр, ужууш-кунуна эр-не чавыс дег бедик—180,7 километр.

Ужуушкунуна баштайгы хо-нуттарынын эгезинде «Восток-4» деп корабльдин орбитанын пара-метрлерин мындыг турган: долган-гынын уези—88,390 минута, ужу-душкунуна эр-не бедик—236,7 километр, ужуушкунуна эр-не ча-выс дег бедик—179,8 километр.

Космонавт А. Г. Николаевтук ужуушкуну 94 шак 22 минута үргүчүлел, ийн миллион 640 муң километр кире уези орукту ол эр-кен. Космонавт П. Р. Поповичин ужуушкуну 70 шак 57 минута үргүчүлел, бир миллион 980 муң километр уези орукту ол ужууш-эрткен.

Космонавтарын ужуушкунга кылган чамдык хайгааралары дык-солун. Космонавтарын олурар крес-лодан туруп чоруну болгаш дыка үр уезин дургузунда кабинага «хосту эштинин» шенеделер онза солун болуп турар. Космонавт А. Г. Николаев дерт санс дургузунда ба-рыш 3,5 шак асылгы системан-дан даштар туруп келген, а ко-монавт П. Р. Попович үш санс дур-гузунда—үш шак кире туруп кел-ген. Кабина иштинге эжынмашаан, олар хайгаарал кылдып, боттарынын кабинага үт-шиг билер аргаларын кынап, харылаа туруп (кабина-ны иштинде тургускан микрофону бо-луп динамиканы дамчыштыр) кел-генер. Ол бүтү уезин дургузунда оларын боттарынын байдалы эки турган, канды-даа таарышча кө-мөдөшкенин азы он тургуча үр-елишкенин болган. Ол болза бөлүк ужуушкундан алдынан кон-чут чутула түнел болуу.

Белер уезин үр ужуушкунуна-рынга кижир үр уезин дургузунда олурар креслога быжылгатынмай чогулмалы ажилаан шыдаар деп идегээрин арзын алдынан түн-нелдер берип турар.

Москвын-биле 9 шак 24 минута турда «Восток-3» деп корабльдин болгаш 6 минута эртенде—«Вос-ток-4» деп корабльдин тормозтар шимчедилге тургузуганын ажи-лаан, он соонда корабльдер чавылап бадикшанар. Бедик тем-пературазынын болгаш кедергей улуг бажынышканын салдар чедир черин корабльдер эрте берген-де, космонавтар удуу октаар креслолары-биле корабльдерден анылаарын берген болгаш парашюта-рын ажилашкан. Корабльдер ко-монавтар чокка чавылап баттышаан, автоматтык системаларын дузасы-биле черге четке-бүрүн кезп хонуп-кан. Черге кезп хонган соонда ийн корабльдерин байдалы чогулмалы болуп турар болгаш оларын база ка-лап ужуушкунга херелген туруп болуу. Тодаргайлаан медалер-биле алырга, А. Г. Николаев 9 шак 52 минута турда, а П. Р. Попович—9 шак 59 минута турда черге кезп хонупкан. Ийн космонавтарын ка-бимы-даа болууну корабльден ирак эвешке кезп хонган.

ССРЗ-ниң ужуушкучу-космонавтары эштер А. Г. Николаев биле П. Р. Попович оларын башкарып чорашы-н «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп совет космос корабльдеринин бөлүк ужуушкунуна программалы ыч-чаар буруну-биле болгаш чедикши-кини-биле куустеткен-дир.

Ужуушкунуна түннелдине дел-герейт шенеде-шичиледе мате-риалды; он иштинде магнитофон кедергей хей сангы азы-буру би-жылганын, фото болгаш кинома-териалдарын, борт журналарынга болгаш чер кырынын пунктларынын журналдарында демделелерин, радиотехниктиг дадылаа демделелер-дин болгаш он еске-даа хей чүл-дер алдынан.

«Восток-3» болгаш «Восток-4» деп корабльдерге совет космонавтар А. Г. Николаев биле П. Р. Попович космоска үр, бөлүк ужууш-кунуна чедикшиин боттандырган чорук космос делгемин кижини ча-лап алырыне чаа, чутула бажы бол-ган.

А. А. Громыкун Нью-Йорктан үнүпкени

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеянын XVII сессиязын-де совет төлөдөрүн баштыны СССР-ниң Даштык херектер министри А. А. Громыко Нью-Йорктан самолет-биле октябрь 22-де Москвага чорупкан. СССР-ниң Даштык херектер министринин оралгычы В. С. Семенов оон-биле кады чорупкан.

А. А. Громыко ужууш чорутууну мурунда аэродромга паралаганын төлөдөрлеринге даргазына меделелди кылган:

Кол Ассамблеяны бо сессиязынын ажилаан бирги бодал болза күрүнелерин колдуг хей муруузу уастар аразынын дүшкүрүтү чорун чавырылдырар дээш база ол өчи-соруганын чедип алымын ууганган практиктук бажынырын кылыр дээш туржуп турары болуу-дур.

Совет чавактын саналдары төлөдөрлөрин хей кезинин талазынган инитизи-биле шы бидишкенин, чогулмалыг хамаарылганы алганын бистер таарынын турар бис.

Ассамблеяны кижикчилерин ортузунга колзап турган санал-онал болза боттарынын хеделишкенин-биле делегей байдалын дүшкүрүтү болуу турар күрүнелер—ол дугайын бис Ассамблеяга тодаргай чуту-лаан бис—ындыг политикадан өйтөөр ужураат, ол болза кижин төрө-летте улуг халаттарын тавырыштыр болуу айылдыг орук дээрин меделер билер ужураат дээр болуу. Улуг болгаш биче-даа күрүнелерин тускай дугулаан чорун ес кырынга эвеш, а херек кырынга хундула-рында делегетин ийги лайынын артынчаларын чок кылыр, чепсег-ленишкенин эндер бугулерин ескыдыр болгаш күрүнелерин чеп-сегленишкенин дүжүрери—чер кырынга быжыг тайбынын мырнай эржежок чутула негелелери ол болуу дээрин олар меделер билер ужу-р-дур.

Курлавырларны долу ажыглаары—эн кол чүүл

(Орукчуларнын чөвүлел хуралындан)

Чокта чаа республиканын орук туудууну ажилаачыларын партия болгаш ажил-агый активи Кы-зылга чыгып келген, бо чылдын эртенге он айларын алган хулаа-деринин күлөсөдө-де-де дугайын чаагаалажып көргөнгө. Чугаала-жышкынар ажи, принципалдыг, кол нуруунада бот-шүтүмчүл угазынышкынын байдалга эркен. Илангы болгаштын арзын чок. Чүдө дээр эртенге он айларда орукчу-ларын ажилаанда чептестер кол-дап, чедикшиини кызып турар болган. Республиканын чавыг оруктар эрелдинин начальнигин хулаагезин күүседи турар эш Сте-панов илетке кылган.

Оруктарын капитал туудууну планы төп айларда 70 хуу, капитал салымчыларын ажилап шичгез-динин планы 88 хуу куустеткен. Техниканы ажилаанын көр-гүчү мырнай дегин куу. Орук мааниларын болгаш механиз-нерин бугуручүлүгү чутула 50—60 хуу ажилап келген. Болза кер-руу-лаан, орукчулар кайы кире улуг курлавырларын үзүлел алган чылар-дыр! Боттарынын хонунда бар техниканы долу ажилаан болза, олар ам херек кырында куустет-кен ажилаан ийн катан хейну кылды турганар ыкшак.

Куустеткен ажилаан шын-нары кончут чавыс. Чүс-чүс му-рубүл түнүгү херекчелерин чары-лап турган асфальтлар кылмы-каан оруктар ийн-үш айлар эртен-де доран-на тигилени, онуг-чи-гиделип калыр, ону катан септеп эгелер ужура таварлажып турар.

Чыл эгезинде орукчуларын тус-тус участкаларын коллективтери социалист чарышкы кирип, бедик хулаагезин алганын турган. А ол бүтү дээр херек кырында эу барымдаалаан чүүл болган. Тос айлар дургузунда чарыштын түн-нелерин кынап-даа көрбөс, ону удуруш-башкарынык кым-даа са-гыш салбаан. Сөөлүне кезп иле-реин болза, участкага соци-алист чарыш уттудурган, алган хулаагезин бижан ескуп агта-лап өл-шкитан балалып калганын.

Орукчуларын куустектен ажи-лаанын кол хынакчы авто-транспортчулар болуу билдинер. Чолаачылар-даа, автожыл-агыл-дын удурушчулары-даа орукчулар-нын адрезинге хей удаа негелелер-ин тургузуп, оруктарын ажила-дырыне оларын ичгезгенин ууган-дыры келгенер. Он орук тууду-жудуу тоомчага алдып, кулаа дашты-биле эртинер турганар. Түннелдине чүу болганын дээр, орукчуларын ажила-чоругула-зын бүтүл-е көрүгүлери аналыз-теп көөргө чептестер-де, чептестер. Эш Степановтун илеткелине мын-дыг болган: Кызылдын орук-ажы-лаа участкага бай ажилаан. Ча-лаанын орук-септеге участо-гун ажила дегин байга, Шаган-Арыг участкада ажила чүтөөр-лаа болза, чептестер эржежок. Илет-кин чуну-даа дугайын чуталаарга чептестер-ле коптарды келир.

Ажилаанын доттап мер-гежвейи, санажы үнери массалыг апарган, участкаларын скла-дарында самчылаашкынар хей, кездө оруктар септеген кичгезгелден дашкарлаан, ажила телевиди-ин фондуу артыкка чарыгданган, күш-ажылды бугуручүлүгү куу-лаан...

Бо-ла бүтү чептестерин чыла-гаан күш-ажылдын организаци-янын кууу дегиледе. Ону элет-кели-даа, санал берген эртер-даа шутуп тодаргай билди, чуталаан турарлар. Ол хирелде күш-ажылдын организациалын ажилаа таламы-биле кемчелер алымыче кым-даа салгы салбаан, чүдө ам кезп он дугайында дүвүрүзүн келурун ту-рар мындыг. Шутуп уттууларын, сөөлүне кезп сактып каары дээр деп улус чуталаары болгай. Орукчулар бо хуралга чуталаашкан чүтү-дөр ханы аналызтеп көрөм бот-тут түннелдерин ундуреп, чептестер чылдырынын шын орууу шилип алыр боор деп идеген каары чутула.

Хуралга Кызылдын орук-тууду участкагуну кол инженер эш Хула-ев болгаш Баа-Хем, Танды, Улу-Хем райкуустектерин төлөдө-терин эштер Намзалов, Мурьев, Дардаш олар база саналанынган.

Д. САРЫНАЙ.

ЧУРУКТА: ужуушкучу-космонавт А. Г. Николаев космонавт П. Р. Поповичке хулаап алышкан баштайгы минуталарында.

КУБАДАН ХОЛУҢ ЫРАТ! КУБАНЫҢ ТАЛАЗЫНДА БИС!

Фидель Кастронун дужаалы

ГАВАНА. (СЭТА). Куба солуннар даразында дымнадыгны парлап үндүргөн:

«Чүгө онза айылыдыг апарган таварылгаларда бүгү революстуг чеп-септиг күштерге бээр дайын байдалын киргизиниң дугайында дужаалды чепсептиг күштериниң кол командачылары болуп премьер-министр октябрь 22-нч кезинде берген. Соңгу-америк чепсептиг күштериниң бистиги чүгүвусна ууар мобилизациянын дугайында Каттышкан Штаттардан кээп турар дымнадыгларнын түнелинде ол хемчегни алган.

Бистин дайынчы кезентеривисти доп-дараан дайынчы белем байдалга тургускан. Наш-ла шактарын дугузууда чүс-чүс муң ижилерин мобилизация. Социалист революциянын чыгыс ай партиянын болгаш бүгү-де массалыг организацияларнын кижигүнери боттарынын патриот-тук хулаалгезин эрес-дими-биле болгаш маадырлы-биле кууседиринге белетенип турарлар. Чурт дайын байдалында туруп турар. Ол кандыг-даа халдашыны өйтүр шаварыга белем. Төзөн чурт азы өлүм! Бис тик-пээр бис!»—деп дымнадыга айтып турар.

Айыыл чок чорук Чөвүлелинге Кубаның бижии

ГАВАНА. (СЭТА). Пресса Латина агентстволорун дымнадыгны алды-га. Кубанын блокадалан Каттышкан Штаттарын чазанын хөдөлгичтеринин чугаалажып көрү-биле Айыыл чок чорук Чөвүлелинге хура-лын доп-дараан чымдырарын Айыыл чок чорук Чөвүлелинге Даргазы В. А. Зоринден Куба дилөөн.

Кубанын КНО-да доктаамал төлөөлөчү Марио Гарсианын Айыыл чок чорук Чөвүлелинге Даргазын чоруккан бажинде чугаалап турары болза:

«Кубанын шериг-далай талазы-биле блокадалар дугайында дужаалды берген Каттышкан Штаттарын чазанын чыгыс талазы кылган дайын үлгүдиг-биле холбоштыр, септерин дараалап турарлар Айыыл чок чорук Чөвүлелинге хура-лын дүргөн чымдырарын Кубанын революстуг чазанын айтышканын күтсептишкан, сиздерден дилээр алдар-болум.

АКШ-тын чазза ол дайын үлгүдиг-биле уластар аразынын организацияларын тооп көрбей—ыла-гы Айыыл чок чорук Чөвүлелинге бугу-биле херекке алынып бот-тандырып турар. Ол чорук дайын-нын чайлаш чок айылын тургузуп турар. Ол чыгыс талазы болгаш дорт агрессия болза ол дугайын КНО-га бистиги дымнадыгны болгаш КНО-нун Кол Ассамблеясынын октябрь 8-теги хурамыга бистиги пре-зиденти Освальдо Торрадо Дорти-костун сойгалан илереткени агрес-сия үлгүдиглерин кылган Аме-риканын Каттышкан Штаттарын чазанын Кубанын революстуг ча-заанга болгаш куба улуска ууар хөй-хөй агрессия үлгүдиглеринин эрини алып, кедерэни болуп турар.

Кубанын революстуг чазза бо дилегин кылдышкан, Каттышкан На-ционал Организациясынын Уставы-нын 34-кү чүгүдиге, 35-ки чүгү-дүгүн бирги паравыгга, 39-кү чүгү-дүгүн, база ол ишкан Каттышкан На-ционал Организациясынын Уста-вынын 1-ги чүгүдүгүн бирги пара-графына, 2-ги чүгүдүгүн дорткү параграфына болгаш 24-кү чүгү-дүгүн бирги параграфына база Айыыл чок чорук Чөвүлелинге чогур чүгү-дигине, регламентинге даянып турар.

Ак бажың өөренип көрүп турар

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын президентинин чарлаан Кубага ууар ойдук чок агрессия үлгүдиг-лерге хамарыштыр Совет чазактыг меделелинин дугайында дымнады-ларын америк информация агент-стволор болгаш радио станциялары доп-дараан дамчыткан.

Совет чазактыг меделелинин ал-бай хуузуна тектизин Вашингтон-га албай болгаш өөренип көрбөз шаанда ол меделели АКШ-тын ча-заа тайылбырлар бодавын турар деп, ак бажынын паралага айты-п турар.

Совет Эвелединде Кубаже чепсептиг-биле харым-даа шериглерин безин октап турар дээр язм-дыг кылдыр балдырлар америк иммералистер оралдажып турарлар. Орта мында деп чугаалап болур: боттарыларын хөдөлгичтер безин көргүч чорук болгаш бодуларын хөдөлгичтер кужунга база бодуларын капиталист системаларга бүтүрөс кылдыр, шак мычар ырма-сындыр корткан ишкан-тыр селер, дээрликер.

Бодууң хөдөлгичтерин көргүч турар. А. Василевскийн чугаалап чурар.

Бүгү делегей таарзынмай турар

Г Д Р

ШВЕЦИЯ

БЕРЛИН. (СЭТА). АКШ-тын ча-заанын хостуг Кубага хамарыштыр ойдук чок агрессия үлгүдиглерин Герман Демократыг Республика-нын хөй-иятигинин талазын шиттирлэп бургу шавышканын болдуруп турар. Кубанын далай-дан блокадаларын тургузарынче ула-ган АКШ-тын хемчеглери бүгү де-легейге тайбында онза шыгыны кы-жанып болуп турар деп, ГДР-нин Министрлер Чөвүлелинин даргазы-нын оралакчысы, либерал-демократ-тыг партиянын даргазы М. Зурбур меделген. «Уластар аразынын эр-гезиниң нормаларын каржы-биле хажыткан ол чорук Каттышкан Штаттарын агрессия кылдыр сойга-лап илеретип турар»—деп, М. Зур-бур АДИ агентствого чугаалажып онза-лап меделген.

Төгүчүлериң немес ийитиле-нин ам Дрезденде болуп өртүп турар ийитиң конгрессинин 400 ажыг кир-жигчилери Кубага хамарыштыр АКШ-тын агрессия үлгүдиглеринге шиттирлэп хурадаланышканын иле-риниң турар меделген КНО-нун Айыыл чок чорук Чөвүлелинге чо-рутканнар.

Конгресстин киржигчилери Кенне-диниң чазанын үлгүдиглеринин бүгү делегейге тайбында кыжанып болгаш тайбында ынышкыдыг ула-старын эрге-ажыктарын каржы-биле тоован чорук кылдыр көргөн.

ФРАНЦИЯ

ПАРИЖ. (СЭТА). Кубанын «шы-гыс партиянын» дугайын чарлаан АКШ-тын президентин Кеннединиң өчүк-чөгүлөп чугаалажып Париж дүгүдүгүн тайылбырлажып бүгү делегейге дүвүрктөн кыжанып кыл-дыр көргөн. АКШ-тын президентиниң кыжаныглыг чугаалажып Париж далайын районунда ынышкы-ла он-жыгып болуп турар байдалды ула-ман чидгаандырып, бүгү делегейге дүшкүрүлүп байдалды тургузуп ба-за дайын айымын хушталды-рып турар-дыр деп, тайылбырлажып меделген.

Оң-биле холбоштыр радио тайыл-бырлажымын онза-лап меделген болза: «күш дегериниң» болгаш «соок дайынны» политиказын сандыкпс талаажык болуп азы-сураа үнгөн Дин Ачесон Парижте чедип келген. НАТО-нун доктаамал таалажыктыг Парижте чым-дыртып чөвүлелин ажалдарына ол киржип турар.

Парижте өртөн үнгөн солунна-ры Кеннединиң чугаалажып текти-зин пардап четиптирер, ыччангаш америк президентиниң чүдөк-бужар бодадынын дугайында чугаа болгашканын кылып турарлар.

Парижте өртөн үнгөн солунна-ры Кеннединиң чугаалажып текти-зин пардап четиптирер, ыччангаш америк президентиниң чүдөк-бужар бодадынын дугайында чугаа болгашканын кылып турарлар.

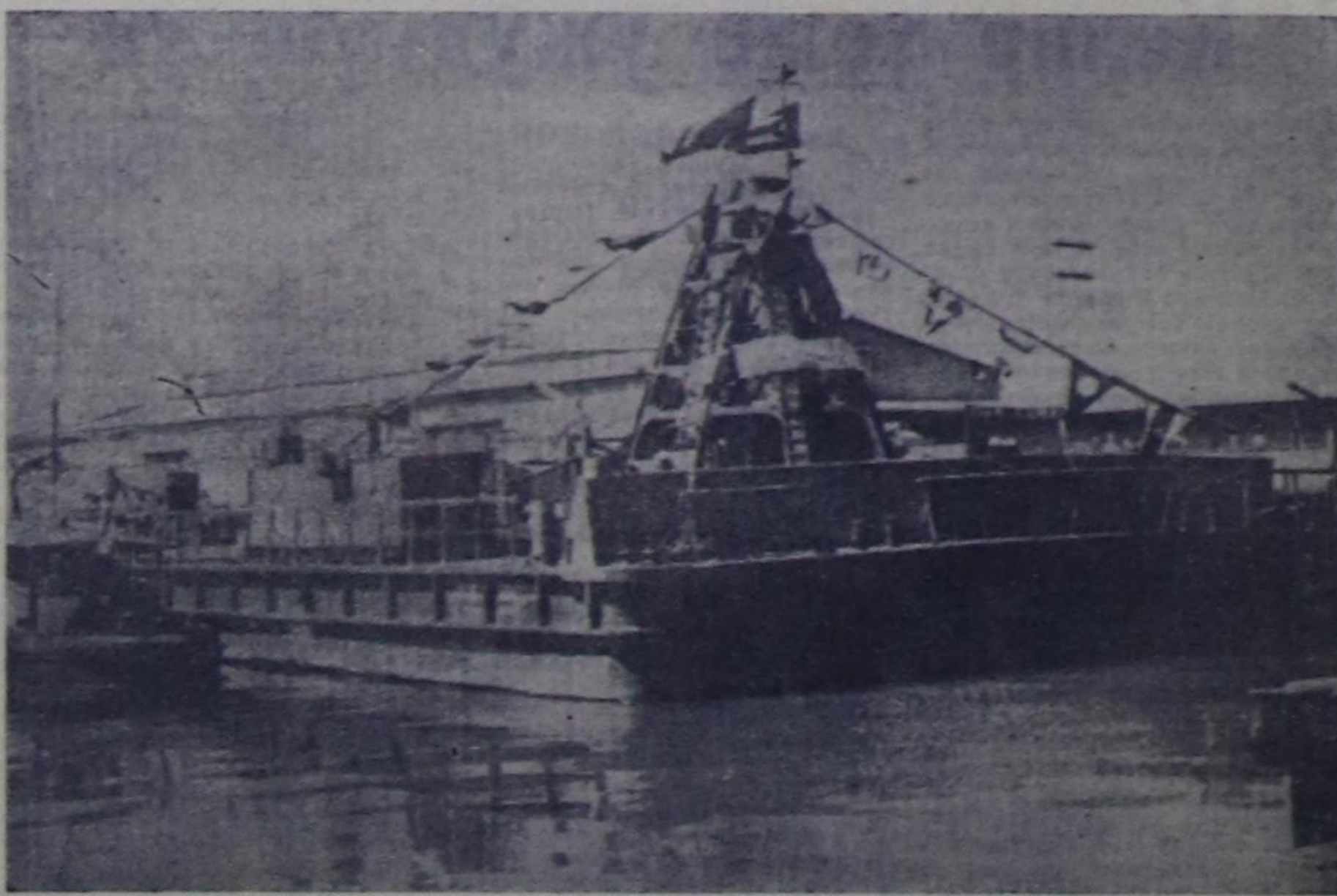
ЯПОНИЯ

ТОКИО. (СЭТА). Кубанын далай-дан блокадалар дугайында АКШ-тын президентиниң меделелин кижиги чөдөгүдигин тайбында чү-тү-күдүн тайылбырлажып турар, ол ме-делген болза айтырыгын ула-жалдыг шиттирлэп кыжанып өвө-түрүп деп, Япониянын социалист партиянын уластар аразынын кил-диянын эргелечтис Вада коррес-понент-биле бесемелге меделген. Политиктиг системасы кандыг-даа болза өске чүртүгү ийитки херекте-ринге кым-даа холгаарлаар эрге чок. Бир өвөс АКШ америк дикте тайбы-нын шынал-ла жүзүп турар болза ол хамыктын мурунда Тей болгаш Мур-нуу Американын өске чүрттарында диктатуралар болгаш холжадалып чорутку уузкаарыга ийитки чеди-рер турган ийик деп, Вада онза-лап меделген.

АКШ-тын агрессия үлгүдиглери

ВАШИНГТОН. (СЭТА). «Кубаже сөөртүп кирип турар халдашыны чепсептиг бүгү-ле хөдөлгичтерге шыгыны партиянын» АКШ тургу-зуп турар деп, октябрь 22-де деле-видение дамчыштыр чүве чуга-лаш, президент Кеннеди меделген. «Куба-даа чүрттан азы далай өртө-лүдиге Кубаже бар чоран кандыг-даа хөдөлгич бүгү-ле судуларын, бир өвөс оларын чүгүдиге халдазы-нын чепсө бар болуп болза, дээр чоруткан турар». «Бир өвөс херек апаар болза ол карантинни чүктөр-ниң өске хөдөлгичтерге болгаш олар-ны чедирерин херексептеринге хамарыштырган турар апаар»—деп, Кеннеди чугаалажып.

«Кубанын болгаш он шериг күчү-зү күштөдирип турарын үзүткө чок ык хайгаарар» айтышканын берген мен деп, президент дил-наткан. Кубанын деискееринде Гуантанамода америк шериг база-зында туруп турар АКШ-тын шериг албаныларын болгаш ажалда-чыларын өг-бүлелерин ажыруу үндүрерин Кеннеди дужаалап болгаш олте бижылашканын чоруткан. «Кандыг-даа хөдөлгич болуп бээр

Социалист чурттар маадырлыг куба улуска эконо-миктиг дужаалажып көргүзүп турар. «Пабло Сандоваль» деп, өшпү чорук кран Гавананын далай өртөлгиде.

ЧУРУКТА: «Пабло Сандоваль» деп, өшпү чорук кран Гавананын далай өртөлгиде.

Пресса Латина—СЭТА-нын фотоу.

КУР-нун КНО-да эргезин катап тургузар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-нын коррес-понентизм В. Петрусенкоуң дам-чылып турары болза:

Ассамблеянын октябрь 22-де бол-гаш хуламуң плениарын хурамыга СССР-нин КНО-нун чанында док-таамал төлөөлөчү В. А. Зориниң меделгени болза КНО-нун Кол Ассамблеянын XVII сессиясы Кы-дат Улус Республиканын КНО-да дүрүм өзүгүр эргелери катап тур-гузар дугайында шиттирлэп хула-лаш, тайбын бижылажып хөдөл-гичтерге чугула салышканын ки-рер ийик Шиттирлэриниң аргазы бүгү кижилерге билингир эң со-ветизмде болгаш он-биле кыл-дыр болуп ымыг айтырып Кол Ас-самблеянын хун айтырымыда чок: КНО-нун КНО-да дүрүм өзүгүр эр-гелери катап тургузары эргек чугу-ла. Совет Эвелеме бо айтырыгын талазы-биле резолюцияны төлө-вөс Ассамблеяга көрүдөрү-биле кирип турарында бот-болуңга хол-бош ымыг ийи бажынын көрүп турар бирээ. КНО-нун бүгү ор-танында дүрүм чок өзү-биле ху-радалар турар чакырышчыларын олар-дан доп-дараан чыгардыр: ийле, Кыдаттын КНО-да олуттарын элээр кылдыр Кыдат Улус Республика-нын чазанын төлөөлөччилерин чаап кел-дирер.

Делегейин нармын айтырыгларын шиттирлэргени херек аларган үе-линде АКШ болгаш он элчиле-лери КНО-да КНО-нун дүрүм өзү-гүр эргелери катап тургузарына шиттирлэп чедир дээр ол организация-ныда ажаллап турар боттарынын кылдыктарында чылаар болгаш КНО-нун төлөөлөччилери-биле чуга-алажып укурга таваржып турган че-кистерин В. А. Зорин көрүскен.

Бо чылын анос айтырымнын тала-зы-биле Женевга болгаш делегей өвүлүп хурамыга киришкен бис дээрин Совет Эвелединиң төлөө-лөччиси сыйындирган. Лаос талазы-биле Женевга чөвүлүп хурамыга КНО-нун төлөөлөччиси, кады ажалдажыла-ның өзү-биле хөдөлүп, дугуружа-гаже ак-сеткилдиг чүтүлүп илерей-лешкан, ийити херекке улап бот-тук салышканын кирген. Делегей өвүлүп хурадаларыга КНО-нун тө-лөөлөччилери-биле чөргөшпир, АКШ-тын болгаш барыны талакы өске-даа чурттарын төлөөлөччилери-нин кирип турарын фактыны бо чыгымын чыгышкы болгаш АКШ-тын айтырыгын талазы-биле АКШ-тын болгаш он элчилеринин полити-казын хамарышкы болгаш чорук-чу-к болуп турар дугайын херекчелер турар. КНО-нун Уставын өзүгүр эр-гелери, АКШ-ны КНО-нун мырзай бир деп эргелерди, КНО-да Кыдат

тың эргелери — ол дээр Каттыш-кан Национал Организациянын тур-гускан хурунени эргелер, Уластар тусай айткан эргелери-дир, КНО-нун ол эргелери хулаа көрүлгөн ойлалар чорук — КНО-нун Уста-вын үрөп турары ол. КНО-да тын-ыс-кан КНО-нун эргезин херекке албас чорук бүгү кижиги төрөлтөгүнүн беш-тик бири хирез болуп турар 650 миллион ажыг кижиги Кыдат улус-тун эргезин херекке албас дээр ол. КНО-га КНО-нун кирибей турары де-легейин үлгүдиг айтырыгын шиттирлэргени берсептип, Каттыш-кан Национал Организациянын бу-дун кошканын турар дээрин В. А. Зорин чуртталдып чугаалажып, КНО-нун Кол Ассамблеянын XV сес-сиясында СССР-ниң Министрлер Чө-вүлелин Даргазы Н. С. Хрушчевтиң меделгени болза Кыдат Улус Ре-спублика Каттышкан Национал Ор-ганизациянда болуп дүрүм өзү-гүр эргелери элээр хулаа болгаш, чепсеп-ленишкенин дүжүр дугайында айтырыгын өзүлүп чугаалажып ко-рунган болгаш шиттирлэргени таа-рымчалып байдаларын тургузуу болбас. Кыдат чок турда чепсеп-ленишкенин дүжүрүр болгаш, Кыдат чок турда Каттышкан На-ционал Организациянын таарымчалыг ажаллап шыдаас.

КНО-га «ийи кылдыг» тургуза-рыга хамарыштыр плениарын азы ол хоозун бодалдыг байдалдан уш-туарынын аргазы кылдыр тургузуп турар кижилерин Совет Эвелединиң төлөөлөччиси баш ууар сыйындир-ган. Ол оралдажышканын чугула-даа бүтпөс дээрин Зорин медел-ген. «Ийи кылдыг» деп теория кан-дык улаш-сарымга болгаш КНО-нун Уставына чорукш. Делегейде чүг-

АКШ-тын компартиянын судуары деп турар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Политиктиг партияны АКШ-тын төгүдүнде өң-не баптай судуар суд чорутулганын декабрь 11-де чорутарын айткан. Маккаронниң реакцион хөдөл-гичтер дүштүр «дамшкы агенти-лер» кылдыр буртуктиреринде ойт-аланы-биле холбоштыр АКШ-тын Коммунист партияны ол хун Ва-шингтонуну судууну мурунуга турар ужурут.

Бир-тө Маккаронни хойлауу Каттышкан Штаттарын конститу-циянын америк хаматтарыга ма-галлап берген бөдүүн демократ эргелерин үрөп турар чүве болганда,

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн республикага бурутталып 5 калп турар, чамдык чедерге кыска чыгышканын хун болуп, Кызыл чыгышкын шоолуг өвөс. Хат ей-та-зында, чоруту дымдыр. Агаарын

Редатор Д. Б. БАЙЫР-ОД.

Кино-театрларга

БӨГҮН
«НАЙРАД»: «Чеди ажалыч» 10, 11.30, 2, 4, 5.40, 7.20, «Он ычмар элээр» 9 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Мамлюк» 11.15, 1.15, 3.15, «Десеттирбес кижилер» (делет окраны) 5.15, «Будалештиг азамилер» 7.15, 9.15 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Салгы-сеткил кыгырып тур» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Үкүзлөп арыгдан үнүп келгенер» 3.15, 5.15, «Талант болгаш аңаа хамдышкылыглар» 7.15, 9.15 шактарда.

Кызыл хоорайын Чалев кудум-чузуна № 8 бажынын 1-ги квар-тирарында чурттал турар Петр Ано-вич Кузьмин Ростов областың Ново-черкасск хоорайын Киров кудум-

чузуна 14 дугаар бажында чурттал турар Тамара Геннадиевна Кузь-мадан чарлыр дугайында херек ко-дун турар. Үк херекти Кызыл хоорайын удуз судунга көр.

РЕДАКЦИЈАНЫ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетиян-Кравченко кудумчуу бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун оралакчынын 35-24, пропаганда кылдыгынын 37-13, шитки информации кылдыгынын 20-60, чагга болгаш совет тургузуп кылдыгынын 21-27, үлгүлүр болгаш транспорт кылдыгынын 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47. Солун кедейи барганда 32-75 телефонче долгаар.

Чыгыс № 2472. Культура министрстволуун типографиясы